

Kako je ugnal Srebot hudobne vaške otroke v kozji rog?

Spisal *M. Pintarjev.*

1.

„**O**če, črevlje imam raztrgane. Prosim vas, dajte jih popraviti, da bom mogel hoditi v šolo! Zima se bliža, kako bom hodil brez obuvala, če pade sneg?“ Tako je prosil Dolinarjev Mihec svojega očeta.

„V nedeljo sem prosil Srebota, da bi prišel ta teden k nam šivat, pa veš, kaj mi je odgovoril? — Počakaj Tine, počakaj, da mi zrasteta še dve roki, s tema dvema ne morem ustreči vsi zaboreški občini! — Ko sem mu povedal, da otroci ne morejo hoditi v šolo, ker nimajo obuvala, se je nasmejal in rekel, da naj naučim svoje otroke nositi črevlje kakšenkrat tudi v rokah, ne samo na nogah; s tem je menda hotel reči, da bi moral hoditi kakšenkrat tudi bos.“

„Ah, oče, saj sem hodil vse poletje bos za kravami na paši, da so mi prsti na spodnji strani pokali in da so se mi naredile otiske na podplatih, sedaj pa zebe, ne morem več hoditi bos.“

„Pa si pomagaj, ako si moreš! Ako te bo preveč zeblo, ne pojdeš v šolo, pa bo dobro! Ta naš črevljar Srebot je poln muh, čudak je tak, da mu ga ni para. Kadar se loti, dela vse noči, podnevi pa lovi po vasi slepe miši. Ako obljubi priti delat ta teden, gotovo pride šele čez tri tedne. Saj mu tudi ni treba zameriti, eden sam črevljar v vsi občini ne more biti vsemu kos. Stari Smuk ne more več šivati, ker je prestar, pa tudi ne vidi več dobro. Grižar je šel v Ameriko, še Srebot naj kam izgine, potem bomo radi hodili vsi bos!“, odgovori oče.

„Doma pa že ne ostanem, oče, ker ne maram zamuditi šole. Drugi se bodo učili, jaz bi pa nič ne znal. Kadar bi bil vprašan, bi se mi drugi smejali, ako bi ne znal tega, kar znajo oni. Pa tudi vi bi se hudovali, če bi vam prinesel slabo šolsko naznanilo domov. Doma že ne ostanem, če imam tudi bos hoditi v šolo“, reče Mihec.

2.

Občina Zabor je razsežna. Uro hodá okolo glavne in največje vasi Zabora, po kateri ima občina svoje ime, so raztresene vasice in posestva. V tej vasi je šola in župna cerkev. Tukaj se shajajo otroci iz cele zaboreške občine v šolo in ljudstvo ob nedeljah in praznikih k maši. V vasi je tudi pošta in brzojav; lepa okrajna cesta drži ravno skozi vas; ob cesti so lepe hišice s prodajalnicami in gostilnicami. V okolici je rodovitno polje in travniki, bolj proč pa pašniki in gozdi. Lepa je zaboreška vas z okolico. Koncem vasi, ne daleč od glavne ceste stoji z opeko pokrita bajta. Nad vratni visi tabla z napisom „A. Srebot, črevljjar“. Stopimo noter! V nizki sobici z majhnimi okni stoji navadna kmetiška miza, po stenah visi več svetih podob v lesenih, starih okvirih, v kotu je nizka kmetiška peč s klopjo ob straneh, zraven drugega kota nasproti peči poleg okna je majhen črevljarski stol, poln črevljarskega orodja, pod stolom in daleč okolo po izbi je razmetanih polno starih raztrganih obuval. Zraven te izbe je še druga sobica s posteljo in staro omaro. Iz veže se gre v klet, kjer počiva kisava, krompir in nekaj druge šare.

Tukaj stanuje edini naš vaški črevljjar Srebot. Mož je majhne pa široke postave, črnkastega in podolgovatega obličja, vedno veselega obraza, črnih, bliskajočih se oči, oblečen v navadno kmetiško obleko s širokim klubukom. Delat hodi ponajveč in tudi najrajši po kmetiških hišah, ker takrat je preskrbljen s hrano, doma pa mora kuhati sam, ker razen njega ne stanuje nobena druga oseba pod to streho. Le ob sobotah največkrat dela doma, da popravi to, kar mu nanesejo ljudje na dom.

Vsak človek ima svoje slabosti, pa tudi dobre lastnosti. Takšen je bil tudi Srebot. Bil je vedno vesel; žvižgal je in pel pri delu, rad je bil v družini, pa tudi družina je ljubila njega, ker je znal tako govoriti, da so se mu morali vsi smejati. Vsako govorjenje je obrnil v šalo. Bil je poln zvijač in kratkočasnic. Prišla je tudi ura, da se mu je zmračil obraz; švigala je jeza iz oči, zaostala beseda v ustih: stal je kakor bi bil mutast, ni dal nobenemu odgovora, in takrat ni delal navadno nič. Ljudje so ga dobro poznali, takrat so ga puščali na miru, ker so dobro vedeli, da se v takšnih slučajih ni varno šaliti z njim.

Otroke je imel jako rad, nekaj zato, ker so mu pomagali kuhati, kadar je šival doma, ali pa jih je pošiljal kupovat razno blago v prodajalnice, da ni bilo treba njemu gubiti časa. Ponujati so se mu hodili za postrežbo, ker je vsak dobro vedel, da ne bo zastonj. Gorje mu pa, kdor se mu je zameril. Naučil ga je pameti prej ali slej. Pa tudi pogovarjati se je znal z njimi. Najrajši se je pogovarjal z njimi o šoli in učenju. Povpraševal je, kako se ta in oni vede in uči. Poznal je vse prav dobro, ker jim je šival obuvalo. Na ta način je zvedel vse po otrocih, kar je potem pri prvi priložnosti porabil, da je enega ali drugega izmed staršev posvaril, in če to ni nič pomagalo, na svoj prekanjeni način tudi kaznoval. Srebot so otroci ljubili in se ga obenem tudi bali.

3.

„Dobro jutro, Tine! Zvedel sem, da že dva dni ni vašega Mihca v šolo. Drugače hodi pridno k pouku. Ker je sedaj postalo mrzlo, sem takoj vedel za vzrok. Prišel sem k vam šivat, da ne bo deček mudil“, reče nekega dne Srebot Mihčevemu očetu.

„Prav ustregli ste mi, da ste prišli, več ne morem poslušati tega tarnanja. Mihec neprenehoma joka, ker hoče imeti obuvalo, a jaz mu ga ne morem dati“, odvrne oče.

„Vem, vem, vaš Mihec je priden učenec, da bi bili vsi taki, potem ne bi bilo toliko tožbá o hudobnih otrokih. No, sedaj pa le strgano obuvalo sem! Danes in jutri bom sešil, kar bom mogel, potem moram iti drugam. Če bi človek imel sto rok, bi komaj izhajal.“

Srebot dene orodje in črevljarski stolček na tla ter se pripravlja urno na delo. Delal je pridno ter žvižgal in pel. „No, Mihec, kje si? Zdaj pa le hitro obuj ter leti v šolo, da ne boš mudil! Popoldne mi pa poveš, kaj ste se učili v šoli in kateri so se nemarno vedli“, veli črevljar Mihcu.

* * *

„Kaj si že doma? Ali je res že poldne? Tukaj na samoti je res dolgočasno; ne slišimo biti ure niti zvoniti poldneva. Kaj pa je novega v šoli? Ali si bil kaj tepen?“

„Tepen nisem bil, saj nič ne tepejo v šoli, gospod učitelj so mi pogledali, ako imam res na novo popravljene črevlje, pa je bilo dobro, nič mi niso rekli. Danes smo imeli preiskavo v šoli.“

„Kakšno preiskavo? Ali je bil sodnik tam?“ se začudi Srebot.

„Gospod učitelj je izpraševal vse učence, kateri je pobijal lončke na brzovajnih drogih. Nekoliko časa ni hotel nobeden nič povedati, ko so pa enega trdo prijeli, se je ta vdal in izdal še druge“, odgovori Mihec.

„Lepa je ta! Stavim, da jih je pobijal Strnadov Jakec, ta je namazan z vsemi mazili. On je glavni rogovilež in zavodnik vseh drugih“, pravi dretar.

„Strnadov Jakec jih je pobil največ; pobijala sta jih pa tudi Klančarjev Anže in Strnenov Ive. Skoraj vsi lončki na zaboreškem svetu so razbiti ali počeni“, pripoveduje Mihec.

„Vedel sem, da je Jakec gotovo med njimi. Pred tem gre vse kakor pred ognjem. Prvo in zadnje zrelo sadje je njegovo. Na paši imajo cele komedije: pečejo krompir, kuhajo žgance, skakajo čez ogenj, se igrajo, živina se pa pase, koder sama hoče. Jakčev oče Strnad dobro ve, kako se vede njegov sin, pa mu nič ne reče, ga nič ne posvari in ne kaznuje. Ko sem zadnjič pri njem šival, sem mu vse povedal, pa je bil gluhi; rekel je samo, da je vsa mladina sedaj grozno hudobna. To je bilo vse. Lepo bo zredil svojega sina. Ako je v šoli kaznovan radi kake hudobije, se hodi še kregat nad učiteljem. Le glej, Mihec, da boš vedno pameten! Glej, ti trije bodo sedaj gotovo kaznovani pri sodniji, ker je pobijanje lončkov na brzovajnih drogih velika hudobija! Sramota za vso zaboreško občino, da mora že šolska mladina iti v zapor radi hudobije!“ razlaga Srebot.

4.

Minila je zima, skopnel je sneg, cvetice so jele poganjati in drevje zeleneti. Prišla je zopet ljuba pomlad. Pastirji so gnali zopet svojo živino na pašo. Ljudje so že pozabili na one tri pri sodnji kaznovane učence. Tudi Jakec, Anže in Ive so pozabili prebiti strah in sramoto. Zopet so gonili skupaj past, se skupaj igrali, kuhali, pekli, se kopali in kratkočasili kakor navadno, le brzojavnih lončkov niso več pobijali: bali so se zapora in sramote.

Kopriva, pravijo, ne pozebe tako hitro, tudi nemarni otroci se ne popboljšajo kmalu. Strnadov Jakec je bil res do sile poreden in nemaren, vendar hudoben ni bil tako, kakor so ga obsojali ljudje. Razbijal je lončke, da je drugim pokazal in se potem bahal, kako zna zadeti. Ogenj je kuril ter pekel krompir in drugo zato, ker je ljubil kratek čas. Tudi sadje je klatil in deval v svoja nedra le zato, da so se mu drugi smejali in ga hvalili, češ, ti se pa res nobenega ne bojiš. Kar je naklatil, je potem vse razdelil med svoje prijatelje. Vse bi naredil radi prijateljev in družčine. Sploh pastirji si ne izmislijo nobene dobre, le neumnosti jim gredo po glavi. Jakec in njegovi tovariši so si izmislili zopet eno neumno.

Nedaleč od vasi je pašnik. Pod strmim gričem drži glavna cesta. Pastirji so pasli za gričem. Nekega dne so se domislili, da bi valili kamenje navzdol po griču ter gledali in čudili se, kako to leti z griča čez cesto v dolino. Kakor bi trenil, so imeli vrhu griča napravljenega cel kup kamenja. Z vrha se pa ni razločilo in videlo na cesto. Ni jim prišlo na um, da bi mogli s kamenjem zadeti kakega človeka ali žival. Kamen za kamenom je letel po griču navzdol, največ jih je obstalo na cesti, le malokateri je priletel v dolino. Ni bilo čudenju in smehu konca ne kraja. Lepo zabavo so imeli tisti dan, na konec in nasledke ni mislil nihče, a ti so bili strašen. Sicer niso ubili nobenega človeka in nobeno žival, a pretrgali so brzojavno žico, pokončali dva brzojavna droga in navalili mnogo kamenja na cesto. Orožniki so drugi dan pozvedovali po zločincih. Sum je letel na pastirje, ti pa so tajili, kar se je le dalo. Strah in groza jih je obšla. Jakca je hotel orožnik že ukleniti in odgnati, le župana je moral zahvaliti, da ni prišlo do tega.

5.

Neko nedeljo po končani maši je klical pred cerkvijo občinski sluga to-le: „Županstvo naznanja, da morajo starši strogo paziti na svoje otroke, da ne bodo več delali takšne škode kakor do sedaj. Znano je, da so pastirji pobijali lončke na brzojavnih drogih, pretrgali brzojavno žico, poškovali brzojavne droge in navalili na cesto kamenja. Splošno se tudi pritožuje, da kradejo sadje, lomijo drevesom veje in pokončavajo sadna drevesa. Na paši uganjajo vsakovrstne norčije in hudobije. Prepovedano je otrokom hoditi po gostilnicah samim, tudi na cesti se ne smejo igrati in nagajati mimoidočim potnikom. Obešati se zadaj na vozove je prepovedano. Iz šole domov grede nekateri mečejo kamenje po travnikih, mendrajo rastočo travo in delajo škodo na njivah. Starši morajo doma strogo kaznovati vse

takšne prestopke svojih otrok. Gledajo naj na njih vedenje in naj jih nadzorujejo povsod. Kdor bo zanemarjal svojo dolžnost v odgoji otrok, ta bo strogo kaznovan pri tukajšnjem županstvu.“

Dokler je sluga klical, so molčali vsi ljudje, ko je končal, so pa zagnali šum. Nekateri so se smejali, drugi pa jezili. Eden je kar glasno zavpil: „Otrok ne bo nihče ugnal, četudi stokrat kličete, otroci so neumni, kaj jim hočete?“

„Ni res!“ je zavpil drugi z debelim glasom, „otroci morajo imeti strah doma in v šoli, drugače nam bodo vse pokončali! Sramota tistim staršem, ki se hodijo v šolo kregat, če so njihovi otroci kaj postrahovani! Šiba, šiba — ta napravi mir in red, drugače ne bo nič!“

„Jaz bi že ne bil rad za učitelja“, se oglasi tretji, „doma imam tri, pa jih komaj uženem, kako naj jih v šoli eden strahuje, ko pridrviijo s cele občine skupaj!“

Oglasi se četrti, trdeč, da če ne plača beseda, tudi palica in šiba ne izdasta nič. Kakršni so starši, takšni so otroci.

Tako so se prepirali in pogovarjali, dokler se niso spomnili, da je treba iti domov h kosilu.

6.

Popoldne istega dne se je nabralo več ljudi pod vaško lipo. V prijetni senci košate lipe so se pogovarjali raznotere reči. Po cesti pride vaški črevljar s svojim širokim klobukom in krene naravnost pod lipo k družčini.

„Prav, da si prišel; povedal nam boš kaj novega, da nam ne bo tako dolgčas“, je nagovoril eden izmed vaščanov Srebot. Srebot ni zinil besede. Molče sede k drugim in vleče svoj vivček.

„To pa že ni prav“, pravi nekdo, „da bi bil kaznovan, ako napravi moj sin kako neumnost.“

„Odkar hodijo otroci v šolo, so vedno bolj nemarni, kar eden ne zna, se pa od drugega nauči“, se oglasi drugi.

„Oho, ta pa hoče reči, da bi kmalu bila šola kriva vseh teh neumnosti“, izpregovori Srebot. Dobro vem, kake križe in težave imajo z otroki v šoli. Zvem vse po otrokih, ko šivam po hišah, vprašam tega in onega, in vse mi povedo. V šoli otrokom bistrijo um in pamet, zato so bolj iznajdljivi in pretkani v vseh rečeh kakor smo bili mi v tej dobi. Mi smo bili v otroških letih res bolj zabiti, ali poredni smo bili ravno tako. S tem pa nočem reči, da so ti zdaj prav naredili, jaz jih ne morem zagovarjati. Ako ste vsi mojih misli, jih bomo prav kmalu ugnali v kozji rog. Nobenih takih neumnosti ne bo več slišati.“

„Srebot je že zopet iznašel kakšno zvijačo, se oglasi nekdo, „le ven z njo. Če je misel prava in bo kaj pomagalo, ti bomo hvaležni.“

„Poslušajte!“ začne Srebot. „Ni dolgo tega, kar sem bil po opravkih v Trstu. Zvedel sem, da je prišel neki Turek kupovat otroke. Turki namreč kupujejo in prodajajo otroke kakor mi krave. Grem si ogledat to čudno kupčijo. Ko zvem za hišo, stopim noter, in naproti mi pride mož s širokimi

hlačami in dolgimi brki, v rokah je imel čibuk*) in na glavi rdečo čepico. Vprašam ga, če res kupuje otroke; pokima z glavo in me odvede v drugo sobo, kjer je že imel v železnih kletkah nekaj nakupljenih otrok. Smilile so se mi sirote, pa sem si mislil: Prav se vam godi! Gotovo ste bili tako poredni kakor so pri nas, zato so vas prodali. S Turkom sva se zmenila za ceno, in obljubil sem mu, da mu jih v kratkem nekaj pripeljem. Mislim vzeti kupčijsko dovoljenje, ali patent za kupčijo z otroki. Tistega, ki bo poreden, neubogljiv, trmast in hudoben, boste prodali meni, jaz pa Turku.“

„Dobra je ta! Le hitro po patent! Gotovo te ta kupčija obogati!“ so se smejali vsi.

Kmalu je zvedela vsa zaboreška občina o tej novici. Starši so strašili otroke, ko so bili ti poredni in neubogljivi: „Le priden bodi, če ne, te prodamo Srebotu, kadar pride s košem vprašat po otrokih!“ To ni bila šala! Srebot so se že od prej bali, sedaj pa tembolj. Ko pa le dolgo ni bilo Srebota niti njegovega koša, so pozabili otroci na vse. Uganjali so svoje burke in neumnosti kakor poprej.

7.

Klinar je bil najbogatejši kmet zaboreški. Imel je tri hčere in sina. Najstarejša hči se je omožila, in imeli so svatbo. Godci so godli, svatje so jedli in pili, da so bili vsi krasne volje. Kjer je kaj veselja, tam ne manjka otrok. Vse se je trlo okolo Klinarjeve hiše: bilo je polno radovednih žensk, beračev, največ pa otrok obojega spola od majhnih do velikih. Nekateri so bili toliko predrzni, da so silili naravnost v jedilno sobo. Nič ni pomagalo, če so jih pojali ven: Prišli so kmalu nazaj. Tudi oblivanje z vodo ni izdalo nič. Najpredrznejši seveda je bil Jakec in njegova tovariša Anže in Ive. Brez Jakca ne more biti nikjer, danes pa že posebno ne, ko godci tako veselo godejo. Godba, petje, družba, vsakovrstna jedila, ah, to je za otroke zabava in kratek čas! Kdo naj ostane doma?

Ali, oj, groza! Srebot se pokaže na vežnih hišnih vratih. Na hrbtu je imel velik pleten koš, za klobukom listek z napisom: „Patent za kupčijo z otroki.“ Dvoglavega orla, ki je znak gosposkega dovoljenja, je bilo videti prav razločno. Otrok je bilo v veži in po stopnicah prav veliko, ven ni mogel nihče. Srebot zavpije glasno z resnim glasom: „Ali je tukaj Jakec, Anže in Ive?“ „So tukaj,“ odgovore prestrašeni in objokani otroci. „Tukaj so vrvi, pomagajte mi jih povezati, dovoljenje imam, da prodam to trojico brez vednosti staršev“, govori črevljar. Zaman je bil ves jok otrok, vsi trije so bili kmalu povezani. Pomagali so to tudi drugi otroci, ker se jim je velik kamen odvalil od srca, ko so slišali, da imajo vse druge pravico prodati le njihovi starši. Najprej oprta Srebot v koš Jakca in ga odnese domov v klet, potem pride še po onadva. Ko so bili vsi doma na varnem, jih razveže, zaklene klet in gre med svate. Nobenega otroka ni bilo več videti okolo Klinarjeve hiše. Svatje so Srebot sprejeli medse z velikim

*) Čibuk = turška pipa.

veseljem, ker jim je napravil tolike zabave in smeha. Dolgo je ostal Srebot med svati. Oni trije v kleti so nekaj časa jokali, potem so se šele domislili, da je mogoče uiti skozi okno. Odprli so ga in stekli.

Drugi dan je hodil Srebot po vasi kupovat otroke, pa ni bilo nikjer nobenega doma. Srebot je pa pripovedoval, da mu odslej ne uide nihče več, ker je napravil železne križe v oknih svoje kleti. Srebotova otročja kupčija je ugnala v kozji rog celo lahkomišljenega Jakca.

Dedkova pesem:

Zvečer:

*Solnce nebeško je
v morje šlo spat
in' razpodilo je
biserne ribice,
da ohladilo je
vroče si ličece —
Ajaj-tut-ajaj, lezi — tako!*

*V morje pa gledal je
žarni škrlat:
»Čakaj me, solnčece,
nikdar ugnano;
vedno za mano si,
zdaj si pred mano —«
Ajaj-tut-ajaj — zatisni oko!*

*Tu nate čakal bom
vso čarokrasno noč,
ko pa pokukaš mi
jutri na vrh morjá
z ličecem svežim spet —
pa te za nosek zgrabim tvoj vroč —
Ajaj-tut-ajaj, zaspančkaj sladko!*

Zjutraj:

*Dolgo je čakala
zarja škrlatasta,
pila je roso v se,
jeze je plakala;
solnca pa vrh vodé
le ni bilo.*

*Trudna je gledala,
zarjica nad vodó,
ko pomolilo je
solnce spočito tam
onkraj morjá
svojo glavó — —
Stanko, prekrižaj se, moli lepó!*

Josip Bekš.

